

Онищенко О.О.

Державний заклад
«Південоукраїнський національний
педагогічний університет імені
К.Д.Ушинського»

ЦІННІСНІ ОРІЄНТАЦІЇ ЯК ДЕТЕРМІНАНТА ГОТОВНОСТІ ДО ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИЗНАЧЕННЯ В ЮНАЦЬКОМУ ВІСІ

Стаття присвячена дослідженню ціннісних орієнтацій як провідного впливу на готовність до вибору майбутньої професії студентами першого курсу. У дослідженні прийняло участь 50 студентів ПНПУ імені К,Д, Ушинського. Особливості ціннісних орієнтацій та готовності до професійного самовизначення було виявлено за допомогою: вивчення ціннісних орієнтацій (М.Рокіч), вивчення статусів професійної ідентичності (А. Грецов і А.Азбель). За результатами дослідження виявлено необхідність психолого – педагогічної підтримки в адаптації студентів першого курсу, яка може допомогти розкрити творчий потенціал студентів.

The article is devoted to the study of value orientations as a leading influence on the readiness of first-year students to choose a future profession. The study was attended by 50 students of PNPU named after K, D, Ushinsky. Peculiarities of value orientations and readiness for professional self-determination were revealed with the help of: study of value orientations (M. Rokich), study of statuses of professional identity (A. Gretsov and A. Azbel). According to the results of the research, the need for psychological and pedagogical support in the adaptation of first - year students, which can help to reveal the creative potential of students, was revealed.

Актуальність дослідження. Людина, накопичуючи свій досвід в процесі соціалізації, шукає своє місце в сучасному світі, усвідомлює свою роль в ньому, тим самим регулює свою поведінку, робить її більш організованою, дисциплінованою, відповідальною.

Коли ми кажемо про важливість проходження юнацького віку, варто врахувати, що система ціннісних орієнтацій є одним з регуляторів активності людини, які дозволяють співвіднести індивідуальні потреби з усвідомленням і прийняттям особистістю цінностей і норм суспільства, це багато в чому визначає професійний шлях, який обирає особистість.

Юність – це усвідомлення власних можливостей та перспектив на майбутнє. Це реалізується в процесі набуття власного світогляду та ціннісного вибору. [1] Тому вибір професії є істотним фактором, що характеризує ціннісно - смислово концепцію майбутнього. [2]

Юнацький вік перепадає на навчання у ВНЗ. На 1-му курсі студент формує відношення до навчання, до майбутньої професії, пошук себе, формування професійно важливих якостей майбутнього фахівця своєї справи. [4]

Відбувається адаптація до вузівських умов за такими критеріями:

1. Пізнавальний – пристосування до нового середовища, до навчання, відповідність вимогам;
2. Соціальний – процес знайомство студентів з групою, нові друзі [5]

Ці компоненти в житті молоді включаються в ціннісні орієнтації і утворюють рівні:

- а) емоційний – враження від усього нового;
- б) когнітивний – адаптація до нових знань, які стануть у нагоді до засвоєння майбутньої професії;
- в) конотативний – готовність до відповідності новим вимогам та уставу ВНЗ. [6]

Життєві плани залежать від об'єктивних завдань сучасних умов життя і ціннісні орієнтації юнака поділяються на:

1. професійно – освітні – отримати вищу освіту, щоб в майбутньому житті знайти цікаву, улюблену роботу;
2. суспільно – політичні – розширення кругозору, участь у громадській діяльності,
3. романтичні – побувати в різних країнах, знайти супутника життя;
4. особистісно – сімейні – поява вірних друзів, створення сім'ї;
5. матеріальні – «встати на ноги», створити хороші житлові умови. [3]

Таким чином, ми можемо констатувати, що формування ціннісних орієнтацій та професійного самовизначення молоді юнацького віку є відкритим питанням психологічної науки. Дослідження даного питання вивчається в рамках таких дисциплін, як: загальна психологія, вікова психологія, соціальна психологія, філософія, соціологія.

Ступінь розробленості проблеми. Проблематикою ціннісних орієнтацій займався радянський філософ і культуролог М.Каган, у роботі якого визначалося, що ціннісні орієнтації особистості виробляються лише за допомогою активної діяльності, вагомий вклад в психологію ціннісних орієнтацій вніс американський психолог М. Рокіч, який виділив основну класифікацію ціннісних орієнтацій на термінальні – бажана мета до якої прагне людина та інструментальні – засоби за якими діє людина ідучи до своєї мети. Вітчизняні психологи К. Божович, І. Кон, Е. Шумілін, А. Мудрик, Е. Клімов, А. Маркова свідчать, що юнацький вік – це спрямованість в майбутнє; зокрема, це стосується вибору професії. Австрійський психіатр, психолог, філософ, невролог В. Франкл з філософської точки зору вважав, що професійне самовизначення – це пошук і врешті решт знаходження себе у

конкретній сфері діяльності, а згодом і в усьому житті в цілому.

Мета статті - виокремити ціннісні орієнтації як детермінанту готовності до професійного самовизначення юнацького віку.

Виклад основного матеріалу. Досліджено 50 студентів першого курсу Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського віком від 16 – 18 років, які навчаються на факультетах фізичного виховання, соціально–гуманітарному, дошкільної освіти, соціальної педагогіки, початкової освіти.

З метою стандартизації умов проведення дослідження тестування проводилося переважно в один і той же час, у однаковій обстановці, що знижувало вплив на респондентів сторонніх подразників.

Основними методами в нашій роботі стали: методики «Ціннісні орієнтації М.Рокіча», вивчення статусів професійної ідентичності (А.Грецов та А. Азбель).

За результатами дослідження за методикою «Ціннісні орієнтації М.Рокіча», серед термінальних цінностей для сучасних студентів – першокурсників домінуючими є:

Матеріально забезпечене (безбідне) життя – 22 досліджуваних (44%), здоров'я – 30 досліджуваних (60%), дружба – 18 досліджуваних (36%), любов – 29 досліджуваних (58%), розвиток – 16 досліджуваних (32%), творчість – 17 досліджуваних (34%), життєва мудрість – 20 досліджуваних (40%), щаслива сім'я – 22 досліджуваних (44%), впевненість в собі – 20 досліджуваних (40%), воля – 18 досліджуваних (36%).

Індиферентні термінальні цінності: Цікава робота – 25 досліджуваних (50%), суспільне визнання – 16 досліджуваних (32%), продуктивне життя – 20 досліджуваних (40%), творчість – 18 досліджуваних (36%), розвиток – 24 досліджуваних (48%).

Незначні термінальні цінності: Задоволення – 21 досліджуваний (42%), активне життя – 18 досліджуваних (36%), суспільне визнання – 25 досліджуваних (50%).

Серед інструментальних цінностей для сучасних студентів – першокурсників домінуючими є:

Вихованість – 26 досліджуваних (52%), терпимість – 17 досліджуваних (34%), чесність – 27 досліджуваних (54%), ефективність у справах – 20 досліджуваних (40%), турботливість – 27 досліджуваних (54%), відповідальність – 27 досліджуваних (52%), освіченість – 19 досліджуваних (38%), незалежність – 18 досліджуваних (36%), широта поглядів – 14 досліджуваних (28%), самоконтроль – 18 досліджуваних (36%), раціоналізм – 16 досліджуваних (32%), життєрадісність – 14 досліджуваних (28%).

Незначні інструментальні цінності: непримиримість до своїх недоліків та недоліків інших людей – 35 досліджуваних (70%), високі забаганки – 33 досліджуваних (66%).

Класифікація рівней вираженості за методикою «Вивчення статусів професійної ідентичності А. Азбель і А. Грецов»: 56% студентів мають низький рівень невизначеної професійної ідентичності; 28% нижче середнього; 8% середній рівень; 4% високий рівень; 2% вище середнього; 76% студентів мають низький рівень нав'язаної професійної ідентичності; 16% нижче середнього; 4% високий рівень; 2% вище середнього; 0% середній; 58% нижче середнього рівня мораторію; 24% середній; 14% низький; 2% нижче середнього; 0% високий рівень; 54% високий рівень сформованого статусу професійної ідентичності; 26% середній рівень; 10% низький рівень; 8% нижче середнього.

За результатами дослідження виявлено необхідність психолого – педагогічної підтримки в адаптації студентів першого курсу, яка може допомогти розкрити творчий потенціал студентів. Дана програма міститиме заняття присвячені таким тематикам: «Я і моя група», «Ким я себе хочу

бачити через 4 роки?», «Я студент», які можуть проходити раз на тиждень у вигляді диспуту, де студенти можуть давати власні оцінки і виражати свої думки з актуальних для них питань. Тривалість занять: 1,2 – 1,5 годин.

Висновки. Студенти мають міцні професійні цілі, прагнуть їх сформувати, розпланувати стратегії свого майбутнього професійного розвитку, батьки більшої частини досліджуваних студентів приймають участь у виборі своїми дітьми майбутньої професії, але самі студенти приймають рішення шляхом самостійних мислень, більшість студентів вже сформувала свій рівень домагань за критерієм майбутньої спеціальності, досліджують альтернативні варіанти подальшого професійного розвитку. В цілому студенти вже готові здійснити усвідомлений професійний вибір, або вже здійснили. У них простежується впевненість у правильності прийнятого рішення. Такі студенти вже пройшли через період мораторію, самостійно вміють розцінювати власний рівень домагань, власні знання, вміння, навички, вчать самостійно застосовувати накопичений досвід на практиці. Вони вже готові будувати свій професійний шлях, так як, чітко визначились чого хочуть досягти.

Література

1. Донцов А.И. Вибір професії і життєва перспектива. *Питання психології*. Москва: 1990. №2. 172 с.
2. Кон І.С. Психологія ранньої юності: навч. посіб. Москва: Просвещеніє, 1989. 225 с.
3. Кузьмінський А.І. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ. Знання, 2005. 484 с.
4. Мудрик А. В. Введення в соціальну педагогіку: навч. посіб./ за ред. В.А. Сластьонина. Москва: «Академія», 2000. 200 с.

5. Научитель Е.Д. Адаптаційний період студента. *Практична соціологія та соціальна робота*. 2001. №7. С. 21-23

6. Сіомичев А.В. Психологічні особливості адаптації студентів в сфері пізнання і спілкування у вузі: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Львів, 1985. 17 с.

УДК 159:19

Підбуцька Н.В. Сирожко А.В.

Національний технічний університет «ХПІ»

**ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК ТИПУ АКЦЕНТУАЦІЇ
ХАРАКТЕРУ ПІДЛІТКА З ГОТОВНІСТЮ ДО
САМОСТІЙНОГО ЖИТТЯ**

Проаналізовано взаємозв'язок між типом акцентуації та характером дитини від підготовки до самостійного життя. Емпірично досліджено готовність дітей до самостійного життя. Розроблено рекомендації з підвищення готовності до самостійного життя дітей.

The relationship between the type of accentuation and the child's character from preparation for independent living is analyzed. The readiness of children for independent living has been empirically studied. Recommendations for improving children's readiness for independent living have been developed.

Підлітковий період – це найважливіший етап в житті кожної людини, тому що він багато в чому визначає подальшу долю. В цьому віці стабілізуються риси характеру та основні форми міжособистісної поведінки. У молодшому шкільному віці провідним видом діяльності є навчальна, тож суттєві зміни